

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

II egzamino dalis

Testas

2002 m. valstybinio brandos egzamino užduotis
(pagrindinė sesija)

2002 m. gegužės 30 d.

Trukmė – 2 val. (120 min.)

Užduotį PDF formatu parengė Nacionalinis egzaminų centras. Ji publikuojama interneto svetainėje www.egzaminai.lt, kuri remiama AB „Lietuvos telekomas“ pagal paramos švietimui programą „KOMPasas“

I. TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTIS

Perskaitykite šį tekstą ir atsakykite į klausimus.

Vislava Šimborska

Iš poetės kalbos, pasakytos įteikiant Nobelio premiją

[...]

Užsiminiau apie įkvėpimą. Į klausimą, kas tai yra, jei apskritai yra, šiuolaikiniai poetai atsako išsisukinėdami. Ne todėl, kad niekada nebūtų patyrę to vidinio impulso malonės. Priežastis kita. Nelengva paaiškinti, ko pats nesupranti.

Apie tai paklausta, aš taip pat iš tolo apeinu dalyko esmę. Atsakau štai taip: įkvėpimas nėra išskirtinė poetų ar apskritai menininkų privilegija. Yra, buvo, visada bus žmonių, kuriuos aplanko įkvėpimas. Tai visi tie, kurie sąmoningai pasirinko savo darbą ir dirba jį su malonumu bei polėkiu. Yra tokių gydytojų, yra tokių pedagogų, yra tokių sodininkų ir dar šimto profesijų žmonių. Jų darbas gali būti nesibaigiantis nuotykis, jeigu tik sugebės įžvelgti jame vis naujų iššūkių. Jų smalsumo nesugniuždo sunkumai ir pralaimėjimai. Kiekviena išspręsta problema jiems sukelia naujų klausimų spiečių. Įkvėpimas, kad ir kas tai būtų, kyla iš amžino „nežinau“.

Tokių žmonių nėra itin daug. Daugelis šios žemės gyventojų dirba, kad išgyventų, dirba, nes reikia. Ne savo aistros vedami jie pasirinko profesiją. Gyvenimo aplinkybės pasirinko už juos. Nemėgstamas darbas, darbas, kuris kelia nuobodulį, kurį vertini tik todėl, kad net ir toks jis ne visiems prieinamas, – tai viena didžiausių žmogaus nelaimių. Ir neatrodo, kad artimiausi šimtmečiai atneštų laimingų permainų.

Galite man paprieikšti, kad atimu iš poetų įkvėpimo monopolį, bet juk ir taip priskyriau juos mažai likimo išrinktųjų grupei.

Rizikuoju sukelti skaitytojų abejones. Tironai, diktatoriai, fanatikai, dėl valdžios besigrumiantys ir skambiais šūkais manipuliuojantys demagogai taip pat mėgsta savo darbą ir taip pat atlieka jį uoliai, jiems nestinga sumanumo. Taip, bet jie „žino“. Žino, ir to, ką jie žino, jiems pakanka visam gyvenimui. Niekas daugiau jų nedomina, nes smalsumas galėtų susilpninti jų argumentų galią. O kiekvienas žinojimas, kuris nesukelia naujų klausimų, greit miršta, praranda gyvybę palaikančią temperatūrą. Kraštutiniais atvejais – jie gerai žinomi iš senosios ir naujosios istorijos – toks žinojimas gali būti net mirtinai pavojingas visuomenei.

Todėl aš taip vertinu trumpą žodelį „nežinau“. Jis turi galingus sparnus. Jis išplečia mūsų gyvenimo erdves – erdves, kurios telpa mummyse, ir erdves, kuriomis plaukia mūsų mažutė žemė. Jeigu Izaokas Niutonas nebūtų pasakęs sau „nežinau“, obuoliai sode būtų byrėję kaip kruša, o jis geriausiu atveju būtų juos rinkęs ir skaniai valgęs. Jeigu mano tėvynainė Marija Sklodovska-Kiuri nebūtų pasakiusi sau „nežinau“, ji, ko gero, būtų tapusi chemijos mokytoja kilmingų mergelių pensione ir baigusi gyvenimą dirbdama, beje, garbingą darbą. Bet ji kartojo „nežinau“, ir būtent šis žodis net du kartus ją atvedė į Stokholmą, kur neramios ir amžinai ieškančios dvasios žmonės apdovanojami Nobelio premija.

Poetas, jei jis yra tikras poetas, taip pat privalo nuolat kartoti sau „nežinau“. Kiekvienu kūrinio jis bando į tai atsakyti, bet vos tik padeda tašką, vėl jį apninka abejonės, jis vėl pradeda suvokti, kad atsakymas yra laikinas ir jo visiškai nepakanka. Taigi jis bando dar ir dar kartą, o paskui literatūros istorikai susegs viena didele sąvaržėle visus jo nepasitenkinimo savimi įrodymus ir pavadinys „palikimu“...

1996 m. gruodžio 7 d.

Klausimai

1. Kodėl šiuolaikiniai poetai vengia atsakyti į klausimą, kas yra įkvėpimas?	Čia rašo vertintojai	
	I	II
(1 taškas)		
2. Kuriais žodžiais 1-ojoje pastraipoje autorė apibūdina įkvėpimą? Išrašykite juos.		
(1 taškas)		
3.1. Su koku įprastu požiūriu į įkvėpimą diskutuoja autorė?		
(1 taškas)		
3.2. Kuo neįprastas autorės požiūris?		
(1 taškas)		
4. Ką turėtų daryti žmogus, kad galėtų patirti įkvėpimo „malonę“?		
(3 taškai)		
5. Savais žodžiais paaiškinkite, kaip supratote pasakymą, jog gyvenimo aplinkybės renkasi už žmogų.		
(2 taškai)		
6. Kodėl nemėgstamą darbą autorė laiko viena didžiausių žmogaus nelaimių?		
(2 taškai)		
7. 3-iojoje pastraipoje kalbama, kad laimingų permainų greit nebus. Kaip supratote, kas būtų tos permamos?		
(1 taškas)		

8. Ką poetė laiko „maža likimo išrinktųjų grupe“?

Čia rašo vertintojai
I II

(1 taškas)

9. Kuo diktatoriai, tironai panašūs į įkvėpimą patiriančius profesionalus?

(1 taškas)

10. Kodėl diktatorių negalima laikyti įkvėpimą patiriančiais žmonėmis?

(1 taškas)

11. Kodėl nežinojimas laikomas vertybe?

(2 taškai)

12. Atidžiai perskaitykite 6-ąją pastraipą ir remdamiesi tekste pateikta informacija parašykite, kas yra autorės tėvynainė Marija Skłodovska-Kiuri?

(1 taškas)

13. Savais žodžiais suformuluokite pagrindinę teksto mintį.

(2 taškai)

14. Kaip 6-ojoje pastraipoje, pagrįsdama pagrindinį teiginį, autorė siekia įtaigumo?

(2 taškai)

15. Kurio funkcinio stiliaus šis tekstas? Argumentuokite.

(3 taškai)

Taškų suma

II. KALBOS UŽDUOTYS

1. Padėkite trūkstantus skyrybos ženklus.

Labai ryškiai prisimenu įvykį kuris ilgą laiką buvo jausminiu mano pareigos turiniu. Mokiausi tada rodos antroje gimnazijos klasėje. Tėvai nuomojo man kambarį tiksliau pasakius lovą miestelyje ir jo šeimininkei pristatydavo maistą kuriuo ši penėdavo mane visą savaitę o kartais ir dvi. Buvo vėlyvas ruduo. Nežinau kodėl tačiau tėvas tada laiku neatvežė šeimininkei maisto produktų, ir tą rytą pusryčiams aš valgiau kito moksleivio nuomojančio lovą pas tą pačią šeimininkę duoną tepiau jo sviestą. Buvo baisiai gėda, aš ne tiek valgiau kiek rijau ašaras ir pykau ant namiškių kad šie laiku nepasirūpino manimi mokslus einančiu. Grįžęs iš mokyklos radau atėjusį tėvą. Jis išrišo iš skarelės puskepalį duonos sviesto gumulėlį rodos dar ir padžiūvusio sūrio galą pasėdėjo kiek su manim ir pakilo namo. Pylė šaltas rudens lietus. Stovėdamas prie lango mačiau kaip tėvas nusiavė batus ir gūždamasis nuo lietaus basas nušlepsėjo šaligatviu. Kambarėje buvo šilta ir sausa žinojau kad vakarienei turėsiu savo duonos o vis tiek galvojau apie į namus einantį tėvą sušalusį perlytą vaizduotėje regėjau motiną pasilenkusią darže prie runkelių vyresniąją seserį velėjančią žlugtą šaltame sodžiaukos vandenyje raudonas ir suskilusias jos rankas jaunesnįjį brolių susigūžusį po maišu prie karvių... Ir labai aštriai pajutau kad šitie mano brangiausi žmonės gyvena bei dirba ir dėl manęs kad jie tartum atplėšia nuo savęs geresnį kąsnį ir geresnį drabužį man mokslus einančiam ir tėvas tik todėl nusiavė batus kad aš galėčiau vaikščioti apsiavęs. Gal ne visai taip gal ne taip nuosekliai pagalvojau bet gerai atsimenu kaip širdį perliejo nenusakoma žodžiais meilės ir dėkingumo banga ir mano šeimininkė niekaip negalėjo suprasti ko aš verkiu stovėdamas prie lango.

Čia rašo vertintojai

I

II

(Pagal Just. Marcinkevičių)

(12 taškų)

Taškai		
--------	--	--

2. Paaiškinkite, kas skiriama skaitmenimis pažymėtais skyrybos ženklais. Pateiktoje lentelėje įrašykite vienintelį teisingą atsakymą žyminčią raidę A, B ar C.

A. Vienuolio gamtoje niekada nėra lietaus, darganos, vėjo –¹ viso to, kas žmogui gali būti nemalonu ir priverstų galvoti apie savo kūną, o ne apie dvasią.

Tuojau už kaimo,² kur buvo užkelti vartai,² vienoje kelio pusėje plytėjo rugiai, kitoje – vasarojus.

Pauškių pelkėje jauku būdavo:³ kiminai minkšti, samanos šiltos, gailiai migdo, nendrės šnara.

Kieme,⁴ kaip ir reikėjo tikėtis,⁴ jau būriavosi įtūžę ūkininkai.

Tau,⁵ išminties sėkla,⁵ jau laikas dygti.

1. A Brūkšniu atskiriamas šalutinis sakinyš.
B Brūkšny po vienasrūšių sakinio dalių prieš apibendrinamąjį žodį.
C Sudėtinis bejungtukis sakinyš, kurio antrasis dėmuo aiškina pirmąjį.
2. A Išskiriama tikslinamoji vietos aplinkybė.
B Išskiriamas šalutinis sakinyš.
C Išskiriamas išplėstinis dalyvinis pažyminyš po pažymimojo žodžio.
3. A Dvitaškiu atskiriami sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys.
B Dvitaškiu atskiriamos vienasrūšės sakinio dalys po apibendrinamojo žodžio.
C Dvitaškiu atskiriami sudėtinio mišriojo sakinio dėmenys.
4. A Išskiriamas įterpinys.
B Išskiriamas šalutinis sakinyš.
C Išskiriama tikslinamoji būdo aplinkybė.
5. A Išskiriamas priedėlis po pažymimojo žodžio.
B Išskiriamas įterpinys.
C Išskiriamas kreipinys.

ATSAKYMAI

1	2	3	4	5

(5 taškai)

Taškai		
--------	--	--

3. Paaiškinkite skaitmenimis pažymėtų ir paryškintų raidžių rašybą. Pateiktoje lentelėje įrašykite vienintelį teisingą atsakymą žyminčią raidę A, B ar C.

1

Noriu matyti, kaip jūroje nus~~ę~~s paskutiniai saulės spinduliai.

2

Nėra to blogo, kas neišeitų į gera.

3

Širdis smarkiai daužosi, vos sulaikau jaudinim~~ą~~si.

4

Aš d~~u~~sdamas puoliau iš kambario.

5

Ar skaitėte knygą „Amžino iš~~a~~lo žemėje“?

1. A Veikiamosios rūšies būtojo kartinio laiko dalyvio vyriškosios giminės vns. vardininkas.
B Giminiškuose žodžiuose ilgieji balsiai *a–ę–i* kaitaliojasi tarpusavyje.
C Pagrindinėse veiksmazodžio formose ilgieji balsiai kaitaliojasi su mišriaisiais dvigarsiais.
2. A Būdvardžio moteriškosios giminės vns. vardininkas.
B Bevardės giminės būdvardis.
C Įsidėmėtin~~o~~s rašybos žodis.
3. A Taisyklėmis nepaaiškinama rašyba.
B Veikiamosios rūšies esamojo laiko dalyvio vyriškosios giminės vns. vardininkas.
C Daiktavardžio vyriškosios giminės vns. galininkas.
4. A Išimtis iš taisyklės.
B Veiksmazodžio forma, daroma iš bendraties.
C Veiksmazodžio forma, daroma iš būtojo kartinio laiko.
5. A Daiktavardis, padarytas iš būtojo kartinio laiko veiksmazodžio.
B Giminiškuose žodžiuose ilgieji balsiai *a–e–ė* kaitaliojasi tarpusavyje.
C Daiktavardžio priesaga *-al-*.

ATSAKYMAI

1	2	3	4	5

(5 taškai)

Taškai		
--------	--	--

4. Įrašykite praleistas raides.

Sušilus, šnopusdama, klim__dama į sniegą __lomėlėse, moteris skubiai vilko šakas per eglių tank__myną, iš tolo žiūrėjo, kaip išgal__stas kirvis saulėj žvilganč__is ašmenim švilpia pro vyro bato aulą, ir laukė, kad tik greičiau jis baigt__genėj__s. Tačiau vyras su nesuprantamu įn__ršiu ėmė dar kapoti tą dervos g__mulą. Ji norėjo susta__dyti, bet nesir__žo, dv__jojo, gal reikėt__susirinkti derv__ngas skiedras, ir, išplėtusi akis, stebėjo vyrą. Šis, rodos, nematė nieko aplinku__, nematė, kaip ji paraudusiom nuo šalčio, sudr__skytom sp__glių ir apš__lusiom sniegu blauzdom tempia šakas. Betgi klausti nieko nendr__so. Be to, žinojo, kad jis nieko jai nepaaiškins, ir tik pagalvojo, kad gr__žusi atžagar__ranka numes kopūstų lėkštę ant stalo, dar st__mtels, bet taip, kad neišsipilt__, ir toli nuo jo, gal net kitam stalo gale, padės šaukštą, o pati nueis į virt__vę ir atsisės prie lango.

Pritemo. Juodi šešėliai atslinko į mišką, žiebėsi kovo žvaigždės. Kai jie užvaž__vo į kalniuką, vyras susta__dė arklių, atsistojo veidu į mišką – virš jo pl__veno baltas rūkas ir priet__ma. Kel__tą minučių jis taip stovėjo, rodėsi, ka__ką stengiasi prisiminti, paskui atsigr__žė, pamatė, kaip moteris nuėjo keliu tol__n, namų link, pl__ukštelėjo arkliui vadžiomis per šonus, garsiai suragino, bet balsas nebuvo trankus, jis susigėrė į kovo rūką, neatsitrenkė į neaiškia miško sieną.

(Pagal B. Radzevičių)

(12 tašky)

Taškai		
--------	--	--

5. *Irašykite trūkstamus žodžius ar žodžių dalis.*

1. Ne visi abiturientai ____eina konkursą į aukštąsias mokyklas.
2. Mano taupyklė buvo tuščia, tad pinigų teko skolintis ____ draug__ .
3. Šis __manymas man visai nepatiko.
4. Geriau būti proting____ nekaip turting____.
5. Kad apsisaugo____ nuo gripo, gerk vitaminą C.
6. Antrą kartą skait _____ knygą, supratau daug reikšmingų dalykų.
7. Kai žmogus gabus moksl____, tai ir dirbdamas sumaniai elgiasi.
8. Gyvendami sunk____ sąlyg____, daugelis žmonių darosi irzlūs ir pikti.
9. Jeigu tikė_____ psichologais, tik laimingi tėvai užaugina laimingus vaikus.
10. I kelione isidėjau ket _____ marškinėlius.

(6 taškai)

Taškai		
--------	--	--

6. Nurodykite, kurie sakiniai taisyklingi, kurie netaisyklingi. Taisyklingus sakinius pažymėkite ženklų lentelės skiltyje **TAIP**, netaisyklingus – skiltyje **NE**.

Ar taisyklingi šie sakiniai?		TAIP	NE	Čia rašo vertintojai I II	
1. Kaimynai net neįtarė, kad šalia jų gyvenantis žmogus yra toks nieka- dėjas.					
2. Mūsų rajone atsirado žmonės, vaikščiojantys po butus ir siūlantys ne- mokamai įsigyti įvairią religinę literatūrą.					
3. Kad ir kaip būtų keista, šiais metais vėl pradėjo veikti miesto čiuožyk- la, į kurią kasdien, ypač šeštadieniais, suplaukia daug jaunimo.					
4. Kuo įmantresniame stiliuje parašytas kūrinys, tuo sunkiau jį skaityti.					
5. Prie tokios išvados būtume priėję gerokai anksčiau, jeigu būtume pa- sidomėję kitų mokyklų renginiais.					
6. Kaip rašė laikraščiai, „Lietuvos rytas“ laimėjo jau šeštas rungtynes.					
7. Atvykus į miestą, išskubėjome apžiūrėti pilies.					
8. Šiame eilėraštyje persipina įvairūs jausmai, atsiskleidžia sudėtingi pergyvenimai.					
9. Man nepatogu prieš draugus dėl tokio negražaus tavo elgesio.					
10. Liudas Vasaris jau apsisprendė, reiškia, jam nebėra kelio atgal.					
11. Iš pradžių prisiminkime jau išėjus dalykus, o kitą pamoką mokysimės priedėlio skyrybos.					
12. Mes labai skubėjome, vienok į traukinį pavėlavome.					
13. Nerandu, kur padėjau mobilaus telefono pakrovėją.					
14. Žodžiu, spektaklis mane sužavėjo: ir pjesė subtili, ir režisūra gera, ir muzika puikiai dera.					
15. Parenkite praėjusių metų darbo ataskaitą.					
16. Važiuoju į vasaros stovyklą, o tuo pačiu aplankysiu ir senelius.					
17. Pirmoje eilėje turėtų sėdėti renginį finansiškai parėmę žmonės.					
18. Rytoj aš turiu išvažiuoti, bet, radęs progą, būtinai pas jus užeisiu.					
19. Jeigu norite atsipalaiduoti – tikrai pasirinkote teisingą filmą.					
20. Žmogus neturi šaknų, bet jis prisiriša prie savo žemės, įauga į ją giliau, tvirčiau už medį.					

(20 taškų)

Taškai		
--------	--	--